

Rolnummer 4957
Arrest nr. 54/2011 van 6 april 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 330, § 1, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en R. Henneuse, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey en P. Nihoul, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 26 mei 2010 in zake A.P. H. tegen R.F. D.G. en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 10 juni 2010, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 330, § 1, vierde lid, B.W. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met de artikelen 8 en 14 van het EVRM en het IVRK, waar het een ongelijkheid creëert tussen de betwisting van het vaderschap van de echtgenoot door de man die het vaderschap van het kind opeist (artikel 318, § 2, eerste lid, B.W.) en de betwisting van de vaderlijke erkenning door de man die het vaderschap van het kind opeist (artikel 330, § 1, vierde lid, B.W.),

doordat in beide gevallen dezelfde vervaltermijn van één jaar wordt gehanteerd, terwijl dit - nu het om zeer verschillende wijzen van vaststelling van de vaderlijke afstamming gaat - in bepaalde gevallen ongelijke gevolgen kan hebben :

- een man die, binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat hij de vader is van een kind, het vermoeden van vaderschap betwist, terwijl het kind geen bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot, zal zijn vordering kunnen effectueren wanneer zijn vaderschap komt vast te staan,

- een man die, binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat hij de vader is van een kind, het kind wenst te erkennen, doch op een weigering tot toestemming van de moeder stuit, zal zijn recht niet altijd kunnen effectueren, ook al heeft het kind geen bezit van staat ten aanzien van een andere man en staat het biologische vaderschap ten aanzien van hem vast : het is immers mogelijk dat, terwijl de procedure tot toestemmingsweigering hangende is, het kind wordt erkend door een andere - de moeder welwillende - man; indien op het moment van deze erkenning reeds een jaar verstreken is sinds de biologische vader kennis had van zijn vaderschap, kan de biologische vader deze erkenning niet meer betwisten, nu de wetgever de termijn van een jaar als een vervaltermijn heeft geconcipieerd.

Het niet meer gerelateerd zijn van de vervaltermijn aan de erkenning zelf kan er, met andere woorden, toe leiden dat de termijn voor de genetische vader reeds verstreken is vóór het opmaken van de akte van erkenning door een andere - ten aanzien van de moeder welwillende - man, zodat de genetische vader *de facto* in de onmogelijkheid is om het vaderschap van de erkenner te betwisten, zelfs in een geval waarin hij binnen het jaar nadat hij kennis kreeg van zijn vaderschap (of binnen het jaar van de overgangperiode) zijn verantwoordelijkheden als ouder heeft willen opnemen ».

Memories zijn ingediend door :

- A.P. H.;

- de Ministerraad.

A.P. H. heeft ook een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 1 maart 2011 :

- is verschenen : Mr. F. Vandevoorde *loco* Mr. J. Bourtembourg, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers T. Merckx-Van Goey en P. Nihoul verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Uit de relatie tussen A.P. H. en P.C. werd K.C. geboren. Toen de relatie ten einde liep, wenste A.P. H. zijn zoon te erkennen, maar hij stuitte op de weigering van P.C. Een verzoeningspoging voor de vrederechter onder de gelding van het vroegere afstammingsrecht mislukte. Daarop stelde A.P. H. op grond van het intussen hervormde artikel 329*bis*, § 2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd door artikel 15 van de wet van 1 juli 2006 tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan, een vordering in om tot erkenning te kunnen overgaan. Tijdens de inleidende zitting bleek evenwel dat K.C. intussen was erkend door R.F. D.G.

A.P. H. vorderde vervolgens op grond van artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek de nietigverklaring van de erkenning door R.F. D.G. De verwijzende rechter stelt vast dat K.C. geen bezit van staat heeft ten aanzien van R.F. D.G., maar dat de in artikel 330, § 1, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek bepaalde vervaltermijn van een jaar na de ontdekking van het feit dat A.P. H. de vader van het kind is, reeds is verstreken.

Aangezien de verwijzende rechter evenwel vaststelt dat de in het geding zijnde bepaling als gevolg heeft dat, voor de biologische vader, de termijn om tot betwisting van de erkenning te kunnen overgaan, reeds kan zijn verstreken vooraleer die erkenning plaatsvindt, stelt hij de voormelde prejudiciële vraag.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. A.P. H. stelt dat de in het geding zijnde bepaling het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, schendt, doordat de vordering tot betwisting van de erkenning *de facto* niet openstaat voor de biologische vader, ongeacht het bewijs van bezit van staat wat hem betreft, indien de moeder geen toestemming geeft voor de erkenning en zij tijdens de daaropvolgende gerechtelijke procedure een derde kan overtuigen om tot leugenachtige erkenning over te gaan.

A.1.2. Die *de facto* uitsluiting zou het gevolg zijn van de hervorming van het afstammingsrecht bij wet van 1 juli 2006 tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan. Sinds die hervorming loopt voor de biologische vader de termijn om een leugenachtige erkenning te betwisten, immers niet meer vanaf het ogenblik van de erkenning, maar vanaf het ogenblik waarop hij ontdekt dat hij de vader is. Bijgevolg kan de termijn van één jaar reeds zijn verstreken vooraleer een derde tot erkenning overgaat. Volgens A.P. H. is dat een ongewenst gevolg van de hervorming van het afstammingsrecht.

A.1.3. Volgens A.P. H. doet de in het geding zijnde bepaling aldus een onverantwoord verschil in behandeling ontstaan tussen, enerzijds, de biologische vader die het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot van de moeder betwist en, anderzijds, de biologische vader die van de moeder niet de toestemming krijgt om zijn kind te erkennen en die vervolgens de leugenachtige erkenning door een derde betwist.

Dat de wetgever een parallellisme nastreefde tussen beide procedures, zou irrelevant zijn, aangezien de wijzen van vaststelling van de afstamming waarop die gelijklopende procedures betrekking hebben, sterk zouden verschillen. De ene vaststellingswijze zou immers op een wettelijk vermoeden steunen, terwijl het andere uitgaat van een uitdrukkelijke rechtshandeling van een man. Voor die gelijke behandeling van onderscheiden situaties zou geen redelijke verantwoording bestaan.

A.2.1. De Ministerraad stelt dat ook een andere interpretatie van de in het geding zijnde bepaling mogelijk is dan diegene die de verwijzende rechter eraan geeft. De in het geding zijnde bepaling zou aldus kunnen worden gelezen dat de vervaltermijn van één jaar onmogelijk kan beginnen te lopen vooraleer de erkenning waarop die betwisting betrekking heeft, geschiedt. Indien de erkenning door een derde voorafgaat aan de ontdekking door de biologische vader van zijn vaderschap, zou de vervaltermijn die ontdekking als uitgangspunt hebben, maar indien de erkenning geschiedt wanneer de biologische vader reeds van zijn vaderschap op de hoogte is, zou de vervaltermijn van één jaar pas vanaf die erkenning beginnen te lopen.

De Ministerraad stelt dat in die tweede interpretatie de in het geding zijnde bepaling het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, niet schendt. Bovendien zou enkel in die interpretatie de in het geding zijnde bepaling over de door de wetgever gewenste doeltreffendheid beschikken.

A.2.2. Volgens A.P. H. kan van een grondwetsconforme interpretatie geen sprake zijn, aangezien de door de Ministerraad gesuggereerde tweede interpretatie in strijd zou zijn met de tekst van de in het geding zijnde bepaling. Die bepaling zou immers het begin van de termijn ondubbelzinnig vaststellen op het ogenblik waarop de biologische vader ontdekt dat hij de vader van het kind is en zij zou niet in een verlenging of hernieuwing van die vervaltermijn voorzien voor de hypothese van een leugenachtige erkenning die plaatsvindt in de procedure van erkenning door de biologische vader.

- B -

B.1.1. Artikel 329*bis*, § 2, eerste tot derde lid, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« Indien het kind minderjarig en niet ontvoogd is, is de erkenning alleen ontvankelijk mits de ouder ten aanzien van wie de afstamming vaststaat of, indien de erkenning voor de geboorte van het kind gebeurt, de moeder, vooraf daarin toestemt.

Bovendien is de voorafgaande toestemming van het kind vereist, indien het de volle leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt. Deze toestemming is niet vereist indien het kind onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel indien de rechtbank, op grond van feiten die vastgesteld zijn in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat het kind geen onderscheidingsvermogen heeft.

Bij gebreke van die toestemmingen dagvaardt degene die het kind wil erkennen de personen wier toestemming vereist is voor de rechtbank. De partijen worden in raadkamer gehoord. De rechtbank poogt ze te verzoenen. Indien de rechtbank de partijen tot verzoening brengt, ontvangt zij de nodige toestemmingen. Bij gebreke van verzoening wordt het verzoek verworpen als vaststaat dat de verzoeker niet de biologische vader of moeder is. Als het

verzoek een kind betreft dat op het tijdstip van de indiening van het verzoek een jaar of ouder is, kan de rechtbank bovendien de erkenning weigeren als ze kennelijk strijdig is met de belangen van het kind ».

In zijn arrest nr. 144/2010 van 16 december 2010 heeft het Hof geoordeeld dat artikel 329*bis*, § 2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, « in zoverre het de rechter bij wie een vordering tot erkenning aanhangig is gemaakt, gedurende het eerste levensjaar van het te erkennen minderjarige niet-ontvoogde kind, door een man die de biologische vader is, niet ertoe in staat stelt controle uit te oefenen op het belang van het kind bij het vaststellen van die afstamming ».

B.1.2. Artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« § 1. Tenzij het kind bezit van staat heeft ten aanzien van degene die het heeft erkend, kan de erkenning van het moederschap worden betwist door de vader, het kind, de vrouw die het kind heeft erkend en de vrouw die het moederschap van het kind opeist. Tenzij het kind bezit van staat heeft ten aanzien van degene die het heeft erkend, kan de erkenning van het vaderschap worden betwist door de moeder, het kind, de man die het kind heeft erkend en de man die het vaderschap van het kind opeist.

De erkenner en zij die de voorafgaande, in artikel 329*bis* vereiste of bedoelde toestemmingen hebben gegeven, zijn echter alleen gerechtigd de erkenning te betwisten, indien zij bewijzen dat aan hun toestemming een gebrek kleefde.

De erkenning kan niet worden betwist door hen die partij zijn geweest bij de beslissing waarbij de erkenning is toegestaan overeenkomstig artikel 329*bis*, of bij de beslissing waarbij de krachtens dat artikel gevorderde vernietiging is afgewezen.

De vordering van de vader, de moeder of de persoon die het kind erkend heeft, moet worden ingesteld binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat de persoon die het kind erkend heeft, niet de vader of de moeder is; die van de persoon die de afstamming opeist moet worden ingesteld binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat hij of zij de vader of de moeder van het kind is; die van het kind moet op zijn vroegst worden ingesteld op de dag waarop het de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en moet uiterlijk worden ingesteld op de dag waarop het de leeftijd van tweeëntwintig jaar heeft bereikt of binnen een jaar na het ontdekken van het feit dat de persoon die het erkend heeft noch zijn vader, noch zijn moeder is.

§ 2. Onverminderd het bepaalde in § 1, wordt de erkenning tenietgedaan, indien door alle wettelijke middelen is bewezen dat de betrokkene niet de vader of de moeder is.

§ 3. De vordering tot betwisting die wordt ingesteld door de persoon die beweert de biologische vader of moeder van het kind te zijn, is maar gegrond als diens vaderschap of moederschap is komen vast te staan. De beslissing welke die vordering tot betwisting inwilligt, brengt van rechtswege de vaststelling van de afstammingsband van de verzoeker met zich. De rechtbank gaat na of aan de voorwaarden van artikel 332*quinquies* is voldaan. In ontkennend geval wordt de vordering afgewezen ».

B.1.3. De onderhavige prejudiciële vraag heeft betrekking op het vertrekpunt van de vervaltermijn van een jaar, bepaald in artikel 330, § 1, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek, van de vordering tot betwisting van een erkenning van vaderschap. Het bodemgeschil betreft een « persoon die de afstamming opeist », zodat krachtens die bepaling zijn vordering diende te worden ingesteld « binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat hij [...] de vader [...] van het kind is ». Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die hypothese.

B.2.1. De in het geding zijnde bepaling heeft haar huidige formulering gekregen door artikel 16 van de wet van 1 juli 2006 tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan. Onder de vroegere regeling beschikten alle belanghebbenden over een termijn van dertig jaar die liep vanaf het opmaken van de erkenningsakte.

B.2.2. Met de wijziging van die regeling streefde de wetgever twee doelstellingen na. Enerzijds, was het de bedoeling om « de gezinscel van het kind zoveel mogelijk te beschermen [...] door termijnen te bepalen voor het instellen van de vordering » (*Parl. St.*, Kamer, 2004-2005, DOC 51-0597/026, p. 6); anderzijds, streefde de wetgever een zo groot mogelijk parallellisme na tussen de procedure van betwisting van het vaderschapsvermoeden en de procedure van betwisting van de vaderlijke erkenning (*Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, nr. 3-1402/7, pp. 51-52).

De procedure van betwisting van het vaderschapsvermoeden wordt geregeld door artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek. Betreffende de vervaltermijn voor het instellen van die vordering bepaalt artikel 318, § 2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek thans :

« De vordering van de moeder moet worden ingesteld binnen een jaar na de geboorte. De vordering van de echtgenoot moet worden ingesteld binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is, die van de man die het vaderschap van het kind opeist moet worden ingesteld binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat hij de vader van het kind is en die van het kind moet worden ingesteld op zijn vroegst op de dag waarop het de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en uiterlijk op de dag waarop het de leeftijd van tweeëntwintig jaar heeft bereikt of binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat de echtgenoot zijn vader niet is ».

De vordering tot betwisting van het vaderschapsvermoeden moet dus worden ingesteld door de man die het vaderschap van het kind opeist, binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat hij de vader is.

B.2.3. Er bestaat evenwel een wezenlijk verschil tussen het vaderschapsvermoeden en de vaderlijke erkenning. Het vaderschapsvermoeden wordt immers wettelijk gevestigd vanaf de geboorte, zodat de ontdekking door een derde dat hij de biologische vader is, steeds zal geschieden nadat dat vermoeden is ontstaan. In die hypothese is het logisch dat de termijn van één jaar om dat vermoeden te betwisten, pas loopt vanaf die ontdekking.

Daarentegen kan de erkenning van vaderschap door een derde geruime tijd na de geboorte geschieden, op een ogenblik waarop de man die deze erkenning zou willen betwisten, reeds meer dan een jaar wist dat hij de biologische vader van het kind is. Dit is met name het geval wanneer, zoals te dezen, die biologische vader ten tijde van de geboorte nog met de moeder samenleefde en het kind intussen bezit van staat heeft ten aanzien van die biologische vader. In die hypothese is het mogelijk dat, gelet op het door de wetgever gekozen vertrekpunt van de vervaltermijn voor de betwisting van de leugenachtige erkenning van vaderschap, die termijn reeds is verstreken vooraleer die erkenning plaatsvond.

B.2.4. Welnu, de man die deze leugenachtige erkenning van vaderschap betwist, zal niet steeds de mogelijkheid hebben gehad om zijn eigen vaderschap eerder aan te tonen. Krachtens artikel 329*bis*, § 2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek is daartoe immers de toestemming van de moeder vereist. Indien die toestemming niet wordt verkregen, wordt eerst een verzoeningsprocedure voor de rechtbank van eerste aanleg opgestart; voor het opstarten van die procedure is geen termijn bepaald. Indien geen verzoening wordt bereikt, zal wellicht een DNA-onderzoek vereist zijn, aangezien het verzoek wordt verworpen indien vaststaat dat de verzoeker niet de biologische vader is.

Indien die procedure meer dan een jaar in beslag neemt en een derde ondertussen overgaat tot leugenachtige erkenning, beschikt de biologische vader bijgevolg over geen enkel rechtsmiddel om die erkenning te betwisten, ongeacht bezit van staat wat hem betreft en ongeacht het belang van het kind.

B.3.1. Hoewel het legitiem is om zo veel als mogelijk in geharmoniseerde procedureregels te voorzien voor alle types van betwistingen van de vaderlijke en moederlijke afstamming, vermag een dergelijke doelstelling niet als gevolg te hebben dat voor een bepaald type vaderschapsbetwisting de vordering van de biologische vader onmogelijk kan worden gemaakt.

Het recht op toegang tot de rechter zou overigens worden geschonden indien aan een procespartij een excessief formalisme wordt opgelegd in de vorm van een termijn waarvan de haalbaarheid afhankelijk is van omstandigheden buiten zijn wil (EHRM, 22 juli 2010, *Melis t. Griekenland*, §§ 27-28).

B.3.2. Ook het belang van het kind kan niet verantwoord worden dat in alle gevallen de erkenning door de biologische vader kan worden verhinderd door een weigering van de moeder en een daaropvolgende leugenachtige erkenning. Of het belang van het kind het meest gebaat is met de erkenning door de biologische vader dan wel met de erkenning door een derde, zal afhangen van de concrete omstandigheden van elk geval.

Inzake vaderlijke erkenning, ongeacht van wie zij uitgaat, wordt overigens afdoende rekening gehouden met het belang van het kind. Artikel 329*bis*, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek geeft de rechter immers de mogelijkheid die erkenning te weigeren « als ze kennelijk strijdig is met de belangen van het kind ». Als gevolg van het voormelde arrest nr. 144/2010 geldt die mogelijkheid ongeacht de leeftijd van het kind.

B.3.3. Artikel 330, § 1, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek is bijgevolg niet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.3.4. Gelet op de tekst van de in het geding zijnde bepaling, enerzijds, en op wat werd uiteengezet in B.3.1 en B.3.2, anderzijds, mag, voor de persoon die de afstamming opeist, de termijn om een leugenachtige erkenning te betwisten pas ingaan wanneer hij heeft ontdekt dat hij de vader is van het kind en pas nadat die leugenachtige erkenning heeft plaatsgevonden.

B.4. De prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 330, § 1, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre de daarin bepaalde vervaltermijn voor de persoon die de afstamming opeist, kan aanvangen vooraleer de betwiste erkenning plaatsvindt.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 6 april 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt